

**A HELYI TANÁCSOK RENDSZERE MAGYARORSZÁGON
(1950-1990)****LOCAL COUNCIL'S SYSTEM IN HUNGARY (1950-1990)**

Világjelenség, hogy a gazdasági fejlődés együtt jár a lakosság különböző szükségleteinek gyors növekedésével. Ezeknek a szükségleteknek a kielégítéséről való gondoskodás, illetőleg a szükségletek kielégítésének megszervezése többnyire olyan közfeladatként jelenik meg, amelynek ellátása elsősorban a közigazgatás helyi szerveire hárul. A közigazgatás tennivalóinak gyarapodása növeli a közigazgatásnak a társadalom életében betöltött szerepét, fokozza a kormányzat politikai felelősségét. Ezzel magyarázható, hogy minden kontinensen, állandóan napirenden vannak azok a területi-igazgatási reformok, illetőleg reformnak nem minősülő korszerűsítési törekvések, amelyek azt célozzák, hogy a közigazgatás területi elrendezésében, szerkezetében és működésében is megfeleljen a vele szemben támasztott egyre növekvő követelményeknek. A közigazgatási reformtörekvéseket kifejező politikai döntések egyre fokozódó mértékben igénylik a múlt körülmintő feltárását, a kiindulási helyzet elemzését, a változtatások szükségességének, s a lehetséges alternatívák komplex vizsgálatát.

It is a global phenomenon that human needs are increasing due economic development. Satisfying these needs are primarily done by the administrative arms of the local governments. The social importance of their roles are increasing as well as they amplify the government's political responsibility. This explains the reason why there are continuous reforms and developmental agendas that are implemented at all continents aiming meeting the administration's structural, operational demands and location needs. Administrative reform agendas demand to unravel the history, the need for change and establish possible alternatives for complex scientific support.

A helyi képviseleti igazgatás eltérő alakzatokat ölt a centralizált, illetve decentralizált rendszerkörülmények között. Egy ország igazgatási rendszerének centralizált vagy decentralizált állapota alapvetően meghatározza a helyi igazgatás összetevő elemeit: a helyi feladatokat, a helyi működés típusait, ennek pénzügyi-személyi feltételeit és hatásköri kereteit, a szintbeli tagozódást. A második világháború végétől a tanácsrendszer létrejöttéig eltelt időszak tapasztalatai világosan mutatták: az állami berendezkedés, a reformjára tett kísérletek elválaszthatatlanok a politikai hatalomért folytatott küzdelmektől. Jól érzékelhető ez nemcsak az államformáról folytatott vitákban, hanem a képviseleti rendszer és az igazgatásra vonatkozó eltérő nézetekben is. A háború utáni polgári közigazgatás-tudomány a helyi önkormányzatokat már az államszervezet integráns részének tekintette, amelyek hatékonyan részt vesznek az állami feladatok helyi megvalósításában is.¹

Az 1944-45-ös koalíciós időszak politikai-hatalmi viszonyainak sajátos megnyilvánulásaként értékelhető a nemzeti bizottságok létrejötte. A nemzeti bizottságok már az Ideiglenes Nemzeti Kormány, az országosan szervezett államhatalom létrejötte előtt alakultak. A nemzeti bizottságok a helyi igazgatás új típusú, spontán kifejezői voltak a demokratikus államszervezetre vonatkozó igényeknek. Működésük történelmi jelentősége abban állt, hogy bár helyi szervekként alakultak – először a községekben, városokban, majd fokozatosan a járásokban és a megyékben – azonban az adott történelmi helyzetben rájuk várt az állami szervezetre háruló szinte valamennyi feladat megoldása. Ez a feladatkör kiterjedt - min-

¹ A skandináv államok önkormányzatainál ekkor már igen erős volt a decentralizált és dekoncentrált állami feladatok együttes megjelenése, Arneson, B. The democratic monarchies of Scandinavia, New York, 1949. p. 25.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

Budapest, 2011.
4. évfolyam 4. szám

Dr. CSÉPAINÉ Széll Pálma

den jogszabályi alap nélkül - a közrend védelmétől, a termelés megindításáig, s – ahol szükséges volt – a bírói teendő ellátásáig.²

A marxizmus-leninizmus „klasszikusainak” meglehetősen leegyszerűsített felfogása a helyi önkormányzatokról híven tükröződik az 1948-tól induló közigazgatási reformok munkaanyagaiban.³ A szociáldemokrata és a kommunista párt egyesülési kongresszusa a közigazgatás olyan reformjáért szállt síkra, „...amely véglegesen megszünteti a feudális maradványokat, ... megerősíti az önkormányzatokat, egyben biztosítja a demokratikus központi hatalomirányító szerepét, népi jellegűvé teszi közigazgatásunkat...”⁴ Az állami szervezet felépítéséről szóló szocialista elmélet az államhatalom egységének marxista elméletével támasztja alá a tanácsrendszer sajátosságát: a kettős hatalom speciális hierarchiáját, amely a szocialista állami szervezet gerincét alkotja.⁵ A helyi önkormányzatot nem önmagában, hanem a centralizmusmal való szerves kapcsolatában vizsgálták és értelmezték. Csak olyan helyi önkormányzatokat tartottak szocialista körülmények közt is alkalmazhatónak, amely mentes a helyi autonómia túlzásaitól és illeszkedik az állami centralizmus szükségyszerű kereteibe. Az önkormányzati formákat és eljárásmodokat nem tekintették önértéknek, azokat mindig a kiszolgált társadalmi-gazdasági célokkal összekapcsolva elemezték és értékelték. Az önkormányzattal kapcsolatos felfogás szerint az a lényeg, hogy a helyi szervezetek megfelelő osztálycélokat kövessenek, tehát a konkrét történeti szituációk és célok függvényében változik az önkormányzat és a központosítás arányának megítélése, minden időszakra érvényes „optimális” arány ezért nem létezik.⁶ A hatalmi-politikai viszonyok átalakulásában (1948/49) jelentős fordulópont következik be; az új politikai és közjogi berendezkedést megalapozó döntések születnek. A változás stratégiai iránya a korábbi polgári helyi önkormányzati rendszer felszámolása és egy új típusú, új államszervezési elvekre épülő helyi hatalmi szervezeti modell: az egységes államhatalom szerves részeként működő tanács típusú szervezet kialakítása körvonalazódik. (Nem a Szovjetunióban megvalósult tanácsrendszerrel teljesen azonos berendezkedés).⁷ Az átvétel „mintája”, már abban a politikai légkörben sem volt a legszerencsésebb, mivel az akkori sztálini államvezetés erősen centralizált modelljét vették alapul (más szocialista országok helyi tanácsrendszerének kiépítésénél is a szovjet minta dominált). Az 1949-ben, május végén hivatalosan megalakított alkotmány-előkészítő bizottság a tanácsforma mellett foglalt állást, majd augusztus 5-ét követően hozták nyilvánosságra az alkotmánytervezetet.⁸

Az államigazgatással foglalkozó jogtudósok munkái ebben a korban elméleti oldalról mintegy „visszaigazolták” a szigorú centralizációt. A kor politikai légköre egyébként is kedvezett a nem kritikai jellegű „elméleti” megközelítéseknek, ugyanakkor nem számolva azzal, hogy a centralizációs előnyök mellett természetesen megjelennek a centralizáció szükségyszerű és szükségyszerűtlen (személyi kultusz) hátrányai, továbbá az erősen centralizált rendszer sajátossága, hogy abban a centralizmus önmagát gerjeszti.⁹

A felülről való építkezés útját járta be Magyarország, a tanácsrendszer erősen centralizált politikai és gazdasági viszonyok között épült ki. A demokratikus centralizmus politikai elve a kettős alárendeltség igazgatási-jogi formulájával valósult meg. Mégpedig olyan kettős alárendeltségben, ahol a vertikális ágazati alárendeltség vonala lényegesen erősebb volt, mint a helyi képviseleti irányítás.

² Lásd erről részletesebben, Beér János (1962): A helyi tanácsok kialakulása és fejlődése, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, pp. 81-85.

³ Emlékezés a tanácsok fennállásának 35. évfordulójára alkalmából, Állam és Igazgatás, 1986. 2. sz. p. 3.

⁴ Rácz Sándor bevezetője - az MSZMP KB Közigazgatási és Adminisztratív osztályának vezetője - A tanácsrendszer negyedszázada (1976) szerk.: Dr. Kovács Tibor, Budapest, pp. 5-11

⁵ Dr. Bihari Ottó (1967): Összehasonlító államjog, Tankönyvkiadó, Budapest, pp. 174-189

⁶ Marx-Engels (1962) 7. kötet pp. 241-242., 244.

⁷ Gergely Jenő- Izsák Lajos (2008): A magyar jelenkor története, Pannonica Kiadó, pp. 34-41.

⁸ Beér János történeti forrásértékben kiváló munkája tartalmazza az önkormányzatiságra vonatkozó fenti politikai álláspontok megjelenési helyét. Beér János (1962): A helyi tanácsok kialakulása és fejlődése Magyarországon, Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, pp. 107-108., 112., 124-125. 138.

⁹ Dr. Verebélyi Imre (1987): A tanács önkormányzat, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, pp. 8., 90-97

H A D T U D O M Á N Y I S Z E M L E

Budapest, 2011.
4. évfolyam 4. szám

Dr. CSÉPAINÉ Széll Pálma

A demokratikus centralizmus azt jelenti, hogy az alsóbb szervek szigorúan alá vannak rendelve a felettük álló szervezeteknek, a felsőbb szervek utasításai kötelezőek az alsóbb szervekre, a felettes szervek utasításainak megvalósításánál deklaratív módon érvényesül a helyi kezdeményezés és öntevékenység. A demokratikus centralizmus centrális oldalán, többszörösen biztosított akaratközvetítő eszközöket találhatunk, míg a horizontális oldalon a képviseleti szervek irányító munkájában sok volt a formális, a döntéseket szentesítő elem. Ezzel a kettős alárendeltség politikai elvét erősen centralisztikus módon, igazgatásilag vertikális túlsúllyal értelmezték, amelyben vertikális szempontból túlbiztosított kettős alárendeltségi modell rajzolódott ki.¹⁰ A tanácsi szervek olyan állami ügyek helyi igazgatását kapták meg, amelyek az adott korszakban erőteljesebb centralizációt kívántak meg. A korábbi dekoncentrált állami szervek egy része tanácsi szervvé vált, a tanácsszervezetbe bekerülve ezek a szervek a centrális szellemet jelentősen erősítették. A tanácsrendszeren belül különböző szintek centralisztikusan épültek egymásra, döntően a megyék és a járások voltak az érdemi hatáskörök hordozói. A községeket ekkor az érdemi hatáskörök nagyobb arányával nem lehetett terhelni, mert számos kisközséget kellő számú és felkészültségű szakemberekkel nem lehetett ellátni és ezért a szakigazgatási feladatok a járási szintre centralizálódtak.

A gyakorlatban nem jött létre a jogilag elképzelt egyensúly a helyi igazgatási szerv tevékenységére a két irányból ható alárendeltség közt, a vertikális ág mindenben megelőzte a horizontális ágat (ehhez a tanácsi terv- és pénzügyi rendszer centralizmusa is hozzájárult). Mindez jól megfelelt a kor politikai és gazdasági elvárásainak. Kornai János a második világháború utáni gazdaságfejlődés magyar szocialista útját régióra kitekintő érvennyel vizsgálva rámutatott, hogy a hiányhelyzetekben nélkülözhetetlenné váló állami fellépés a bürokratikus koordináció pozícióit erősíti.¹¹ Kulcsár Kálmán szerint, a kelet-közép-európai régióban öröklötten jelentkező gazdasági hiány és a sajátos szocialista hiánygazdálkodási módok mellett „relatív” hiányt hozott létre az „ambíciózus” szocialista állam, amely ideológiai-politikai alapállásából következően erejét meghaladó feladatok teljesítésére is vállalkozott.¹²

A helyi tanácsok létrehozása gyökeresen változtatta meg az állam szerkezetét és annak munkáját, ennek alapvető vonásait az – 1949. augusztus 20-án elfogadott – Alkotmányba foglalta, s ezzel egyértelmű választ adott a helyi közigazgatás intézményére, az önkormányzatiság teljes mellőzésére. A részletes szabályozásra az 1950. évi I. törvényben került sor. A tanácsok felállításával kapcsolatos teendőket pedig a Minisztertanács szabályozta.¹³

A tanácsok alapvető jogállási helyzetét az Alkotmány 30. §-a határozza meg: „Az államhatalom helyi szervei a megyei, a járási, a városi, a községi és a városi kerületi tanácsok”. Az SZKP XXII. Kongresszusának programja csak 1961-ben használta azt a megjelölést, hogy a szovjetek „az államhatalom és a helyi önkormányzat szervei”. Az önkormányzat kifejezés tehát hosszú évtizedek után újra helyet kapott az orosz terminológiában.¹⁴

Minden tanácstörvény legfontosabb kérdése, hogyan intézkedik a tanács jellegéről. Az erre adott válaszban kerül meghatározásra, ugyanis minden lényeges elvi téma. A jelleg elemei az egész törvényt determinálják; a jelleg megfogalmazásánál tehát eldőlnek a struktúrával kapcsolatos, összes politikai államszervezeti, hatalmi, szervezéselméleti, a kapcsolattrendszert érintő, az önállóságot meghatározó és a fő feladatokat jelző kérdések.

A helyi tanácsok megalakulására és munkájára vonatkozó legáltalánosabb alapelveket – az Alkotmány 32. §-ának kifejtését – a tanácstörvény preambulumban és az I. fejezetében találjuk. A szabályozás szerint a helyi tanácsok tagjait az illető terület választópolgárai négyévi időtartamra választják (az országgyűlési képviselők választására vonatkozó alapelvek szerint). A tanácsok a demokratikus centralizmus elveinek megfelelően egymás alá-és fölé rendelt szervek; műkö-

¹⁰ Varga József (1986): A tanácstörvényben megfogalmazott elvekről, Állam és Igazgatás, 2. sz. pp. 34-37

¹¹ Kornai János (1980): A hiány, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 17. , 22. fejezet

¹² Kulcsár Kálmán (1982): Gazdaság, társadalom, jog, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, pp. 46-53.

¹³ 143/1950 (V.18.) MT. sz. rendelet

¹⁴ Lukjanov, A. (1980): A szovjet államhatalmi-népképviseleti szervekről szóló törvényhozás fejlődése, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, p. 276

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

Budapest, 2011.
4. évfolyam 4. szám

Dr. CSÉPAINÉ Széll Pálma

dési területükön az egységes államhatalmat képviselik; a dolgozók legszélesebb tömegszervezetei feladataik megvalósításához, mozgósítják a lakosságot a társadalmi, gazdasági és kulturális tevékenységben való fokozottabb részvételre. A tanácsok ellátják a gazdasági-társadalmi és kulturális élet helyi feladatait, és általában az államigazgatás helyi tennivalóit.

A tanácsok megalakulását több szakaszban és konkrét intézkedésekkel készítették elő, amely az alapvető változások szükségszerű következményeként, elsősorban politikai okok miatt vált elkerülhetetlenné. Változtatás történt az igazgatási - területi beosztáson. Ezek közül a legfontosabb területszervezési intézkedések, a megyei határvonalak átalakítása, a járások területi átrendezése, a városok jogállásának rendezése, a főváros új területi kialakítása. Az átszervezések következtében 25-ről 19-re csökkent a megyék, 150-ről 140-re a járások, 3250-ről 3169-re a községek száma. Kialakult Nagy-Budapest.¹⁵ A tanácsok országos választásáig, 1950. június 15-én ideiglenes tanácsok alakultak, ezek tagjait a Népfront szervei delegálták. Az ideiglenes tanácsok fokozatosan - először a fővárosban és a megyékben, majd a járásokban, városokban, s a főváros kerületeiben – jöttek létre, s működésüket a tanácstagok általános választásáig folytatták. Megtörténik a központi igazgatási szervek területi szervei, a megyei főispán, valamint az önkormányzati szakigazgatási feladatok „átirányítása” a helyi tanácsok és azok végrehajtó bizottságai ügykörébe.

A tanácsok összes fokozataiban 1950. október 22-én választották meg a tanácsok tagjait; a törvény alapján tanácsok alakultak az 500 lakosnál nagyobb községekben, a városokban, a járásokban, a megyékben, a fővárosban és a főváros kerületeiben. (Szóbeli visszaemlékezések szerint az ilyen típusú változásokat megelőzte a magyar közigazgatási szakemberek Szovjetunióba történő utazása, illetőleg kiképzése.)¹⁶

A helyi tanácsok tagjainak száma közel 148.000 fő volt, ehhez további 73.000 póttanácstag társult, amely visszavezethető a tanácsok tömegszervezeti jellegét meghatározó törvényi alapelvre, az elvárt politikai-társadalmi szerepre (a közéletben résztvevők körének szélesítésére) és a helyi közigazgatás társadalmisítási elképzelésekre.¹⁷

A tanácsok belső struktúrája:

- a választott tanácstagokból álló tanács (plénum), mint testület (az egész tanácsrendszer legfontosabb szerve, mely széleskörű választójog alapján jön létre, jellegében népképviselői szerv);
- a tanács által választott állandó bizottságok;
- a tanács által választott végrehajtó bizottság;
- a végrehajtó bizottság tisztségviselői: elnök, elnökhelyettes(ek), titkár;
- a végrehajtó bizottság „szakapparátusa” (szakigazgatási szervek), amelyek nem voltak önálló hatóságok, hanem a végrehajtó bizottság jogkörében és nevében jártak el hatóságként.

Elsősorban az elvi kérdések tisztázatlan volta következtében a törvénynek több fogyatékosága volt. A társadalmi, politikai és gazdasági helyzet alakulása nemcsak lehetővé, de egyben szükségessé is tette a tanácsai szervezetben lecsapódott problémák feloldását. Ezt szolgálták az 1954. évi X. és az 1971. évi I. törvények, valamint az egyéb – a törvényhez kapcsolódó – jogszabályok, amelyek nemcsak a szervezeti, választási, vagy működési és feladat-, illetve hatásköri elemeket tartalmaztak, hanem - különösen a korszak utolsó évtizedében – már elvi jelentőségű kérdéseket is érintettek, jelezvén a lehetséges sarkalatos változási irányt is (pl.: az önkormányzati jelleg elismerése, egyéni választókerületi rendszer, gazdasági önállóság erősítése, a központi irányítási módszerek változása.)

Hangsúlyozni kell azonban, hogy a tanácsoknak az állam egész rendszerén belüli helyzete, alapvető funkciója, az államhatalom egységének elve és az ebből eredő kormányzati kapcsolatrendszer lényege nem változott, mert azt a társadalmi-politikai rendszer determinálta (pl.: a tanácsok pártirányítása, a demokratikus centralizmus elve). Különösen jól

¹⁵ Papp Lajos (1976): A tanácsok negyedszázados tevékenysége, Alföldi Nyomda, Debrecen, p. 15

¹⁶ Kun Miklós történész közlése

¹⁷ Dr. Csáki Pál (1971): A tanácsok tagjai, Állam és igazgatás 10. sz. p. 21.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

Budapest, 2011.
4. évfolyam 4. szám

Dr. CSÉPAINÉ Széll Pálma

mutatja ezt a központi irányítás (főfelügyelet) rendszerének átalakítása, amely ugyan a lényegét nem érintette, de a hatásköröket formailag új alapokra helyezte.

A második ciklusban (1954-től) a törvény kettéválasztotta a tanácsok (mint államhatalmi szervek) és a végrehajtó bizottságok, a szakigazgatási szervek (mint államigazgatási szervek) kormányzati irányítását és az ebből eredő jogköröket.

Ennek megfelelően a tanácsok központi irányítása az Országgyűlés, illetve a Népköztársaság Elnöki Tanács jogkörébe került (pl.: jogi és szervezeti eszközök, döntések felülvizsgálata stb.) Míg a végrehajtó bizottságok tekintetében ezt a jogkört a Minisztertanács gyakorolhatta, az igazgatási szervek nem csak a végrehajtó bizottság, hanem a felettes szakigazgatási szervek, végső soron a minisztériumok irányítása alatt állottak.

A különböző szintű tanácsok, végrehajtó bizottságok és szakigazgatási szervek között értelemszerűen alá-és fölérendeltségi viszony volt, így ez a végrehajtó bizottság és a szakigazgatási szervek esetében kettős irányítást és alárendeltséget jelentett. Ez később elsősorban az irányításra szűkült, a szervezeti irányítás a tanács és a végrehajtó bizottság kezében összpontosult. A szakmai irányítás a Minisztertanács illetve a minisztériumok feladatkörévé vált.

További kiemelésre méltó a tanácsstagok számának alakulása (már korábban említésre került a választási rendszerben bekövetkezett változás: egyéni választókerületek, többes jelölés), melynek tendenciája a jelentős csökkenés.¹⁸ Meg kell jegyezni, hogy a tanácsok száma jelentősen nem változott, a harmadik ciklusban járási területi szint és a tanácsai testület is kiiktatódik.

Ez időszak alatt lényegében nem változik a településhálózat alapját képező községi és városi települések jogállása; a községek döntő része önállóan alakít tanácsot, elenyésző a közös tanácsok száma, de a városok jogállása részben átrendeződik. Megszűnik a járás alá rendelt város kategória és kialakulnak a megyei jogú városok és azok kerületei (Debrecen, Miskolc, Pécs és Szeged); másrészt mind több község pályázik a városi címre és növekszik a járási jogú városok száma, ami felgyorsítja egyes járások megszüntetését és szerepkörük leértékelődését.

Ezt a folyamatot számos kormányzati intézkedés is elősegítette, elsősorban a település-és településfejlesztési koncepció térnyerése a tanácsai munkában (községpolitikai-fejlesztési eszközök helyi megteremtése, központi kommunális és lakásépítési, iparpolitikai döntések alapján).

A III. tanács törvény a tanácsok jellegét az alábbiak szerint határozta meg: A tanácsok a nép hatalmát megvalósító, szocialista államnak a demokratikus centralizmus alapján működő népképviselői-önkormányzati és államigazgatási szervei.¹⁹ Az előbbieken hangsúlyoztuk, a tanácsok jellegének meghatározása nem egyszerűen formai, illetőleg jogszabályszerkesztési kérdés. A tanácsok jellege – vagyis a rájuk vonatkozó leglényegesebb, legáltalánosabb meghatározó elemek összessége – azt tükrözi, miként helyezkednek el a tanácsok az állami szervek rendszerében, melyek az alapvető funkcióik, mi a rendeltetésük. Először, az 1965. évi 8. sz. tvr. megszületésétől nyílt arra lehetőség, hogy a kutatások egyik központi kérdésévé váljon a tanácsok új jellegének kialakítása. A politikai célkitűzés vonalán meginduló kutatómunkát nehezítette, hogy addig a szocialista magyar államtudomány semmilyen alapokat nem rakott le az önkormányzat szaktudományos kérdéseiben. A teljes elméleti előkészítetlenség hátrányait a modern önkormányzati gyakorlat szélesebb nemzetközi összehasonlító kutatásaival sem csökkentették, és nem indultak részletesebb kutatások a korábbi magyar tudományos gondolkodás értékeinek a feltárására sem.

Nyilvánvaló, hogy a tanácsai önállóság fejlesztési irányának meghatározásához – elsősorban a későbbi elméleti munkához – hangsúlyossá vált az önkormányzatiság elismerése.²⁰ Ezt az elvi megközelítést különösen 1985-1990 közötti időszakban keletkezett szakmai tanulmányok vállalták fel és ezzel hozzájárultak az 1990-ben viszonylag rövid idő alatt kialakított önkormányzati törvényi koncepció tartalmához, amely alapvetően az új államszervezési elvekre épült és nem

¹⁸ Az összesen megválasztott tanácsstagok száma 1954-ben 107.000; 1971-ben ennél lényegesen kevesebb tanácstagot választottak

¹⁹ 1971. évi I. tv. 2. §.(1) bek.

²⁰ Lakos Sándor (1969): A tanácsok helye és szerepe a szocialista építés jelenlegi szakaszában, Kossuth Kiadó, Budapest p. 45.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

Budapest, 2011.
4. évfolyam 4. szám

Dr. CSÉPAINÉ Széll Pálma

kis részben visszatérést jelentett a tanácsok megalakulását megelőző helyi önkormányzati szervezeti, működési elvekhez, illetve az európai önkormányzati alapokhoz, a demokratikus önkormányzás alapnormáihoz.

ÖSSZEGRÉS

Egy visszapillantás alkalmából nem vállalkozhattam arra, hogy részletesen vizsgáljam, időrendi sorrendben végig kövessem a tanácsszervek tevékenységét és a reájuk vonatkozó teljes jogalkotást. Ezért az mutatkozik célszerűnek, hogy a szervezetüket és a működésüket érintő fontosabb változásokhoz igazodva értékeljem a munkájukat és az elmúlt politikai rendszerben betöltött szerepüket. A magyar helyi tanácsok a '80-as évek végére még kevésbé hordozták az önkormányzat jellemzőit. Az is egyértelművé vált, hogy a szükségszerű központi állami irányítás kereteibe az önkormányzati fejlődés a valódi önkormányzati tartalmat hordozó önállóságot kizárólag a politikai rendszerváltozás hozhatja meg. A magyar helyi közigazgatásra kiterjedő elemzések jelentősége jelenleg is abban áll, hogy – a jövő érdekében – megkísérlék feltárni a szocialista tanácsrendszer kialakulását követően jelentkező főbb folyamatokat, azok ellentmondásait és az ellentmondások diagnózisait.

Kulcsszavak: települési önkormányzat, alkotmány, helyi közszolgáltatás, szervezetalakítás, önkormányzati modell, helyi tanácsok, végrehajtó bizottság

Keywords: local government, constitucion, local public service, local governmental model, local council, executive commision.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- ARNESON, B. *The democratic monarchies of Scandinavia*, New York, 1949
- BEÉR János (1962): *A helyi tanácsok kialakulása és fejlődése Magyarországon*, Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó
- BIHARI Ottó (1967): *Összehasonlító államjog*, Tankönyvkiadó, Budapest
- CSÁKI Pál (1971): *A tanácsok tagjai*, Állam és igazgatás 10. sz. p. 21. HU ISSN 0324-7171
- GERGELY Jenő—IZSÁK Lajos (2008): *A magyar jelenkor története*, Pannonica Kiadó,
- KORNAI János (1980): *A hiány*, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest
- KULCSÁR Kálmán (1982): *Gazdaság, társadalom, jog*, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest
- LAKOS Sándor (1969): *A tanácsok helye és szerepe a szocialista építés jelenlegi szakaszában*, Kossuth Kiadó, Budapest
- LUKJANOV, A. (1980): *A szovjet államhatalmi-népképviselői szervekről szóló törvényhozás fejlődése*, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest
- MARX-ENGELS (1962) 7. kötet
- PAPP Lajos (1976): *A tanácsok negyedszázados tevékenysége*, Alföldi Nyomda, Debrecen
- RÁCZ Sándor bevezetője - az MSZMP KB Közigazgatási és Adminisztratív osztályának vezetője, *A tanácsrendszer negyedszázada* (szerk.: KOVÁCS Tibor), Budapest, 1976
- TAKÁCS Imre (1971): *A tanácsok jellegéről*, Állam és Igazgatás, 2. sz. HU ISSN 0324-7171

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

Budapest, 2011.
4. évfolyam 4. szám

Dr. CSÉPAINÉ Széll Pálma

VARGA József (1986): *A tanács törvényben megfogalmazott elvekről*, Állam és Igazgatás, 2. sz. HU ISSN 0324-7171

VEREBÉLYI Imre (1987): *A tanácsi önkormányzat*, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest pp. 85-88. ISBN 963 221 600 8